

- Prime Minister Boris Johnson's address to the Ukrainian Parliament: 3 May 2022. (2022). *Official website Government of UK*. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/speeches/prime-minister-boris-johnsons-address-to-the-ukrainian-parliament-3-may-2022>
- Prime Minister Liz Truss's call with President Zelensky: 6 September 2022. (2022). *Official website Government of UK*. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/news/prime-minister-liz-truss-call-with-president-zelensky-6-september-2022>
- Prime Minister pledges UK's unwavering support to Ukraine on visit to Kyiv: 9 April 2022. (2022). *Official website Government of UK*. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/news/prime-minister-pledges-uks-unwavering-support-to-ukraine-on-visit-to-kyiv-9-april-2022>
- Rishi Sunak's first speech as Prime Minister: 25 October 2022. (2022). *Official website Government of UK*. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/speeches/prime-minister-rishi-sunaks-statement-25-october-2022>
- UK and Ukraine sign landmark 100 Year Partnership to deepen security ties and strengthen partnership for future generations: 16 January 2025. (2025). *Official website Government of UK*. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/news/uk-and-ukraine-sign-landmark-100-year-partnership-to-deepen-security-ties-and-strengthen-partnership-for-future-generations>
- UK will match record Ukraine support in 2023: 20 September 2022. (2022) *Official website Government of UK*. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/news/uk-will-match-record-ukraine-support-in-2023>.

Олександр РУДІК

кандидат політичних наук, доцент.
доцент кафедри історії та політичної теорії
НТУ «Дніпровська політехніка»

БІЛА КНИГА З ПИТАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОБОРОНИ ЯК КРОК ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОБОРОННОГО СОЮЗУ

В березні 2025 р. Європейська Комісія та Верховний представник ЄС з питань закордонних справ та політики безпеки представили Білу книгу з питань європейської оборони – Готовність до 2030 року (White Paper, 2025). Комісія також представила, в рамках Плану переозброєння Європи / Готовність до 2030 року, амбітний оборонний пакет, що надає державам-членам ЄС фінансові важелі для стимулювання інвестиційного сплеску в оборонний потенціал.

Як заявила у зв'язку із цим Президентка Європейської Комісії Урсула фон дер Ляєн: «Епоха мирних дивідендів давно минула. Архітектура безпеки, на яку ми поклалися, більше не може сприйматися як належне. Європа готова

зробити крок вперед. Ми повинні інвестувати в оборону, зміцнювати наші можливості і застосовувати проактивний підхід до безпеки» (Commission, 2025).

У Білій книзі зазначається, що нині Європа постала перед гострою і зростаючою загрозою (White Paper, 2025, p. 2). За таких умов, єдиним способом забезпечити мир – це бути готовими стримувати тих, хто може завдати шкоди. ЄС та інші європейські демократичні країни мають багато міцних підвалин, таких як потенціал для вивільнення величезних ресурсів і прихованої технологічної та промислової могутності. Але ЄС також починає з позиції, в якій європейська оборонна готовність була ослаблена десятиліттями недостатнього інвестування.

Європейський континент зараз потерпає від повномасштабної війни, агресії РФ проти України та інших ворожих дій. ЄС має величезне багатство і виробничу потужність, а також глибоку віру у важливість демократичних цінностей, які поділяють усі держави-члени. Але, зазначається в Білій книзі, Союз зазнає тиску з боку агресивних зовнішніх гравців, які мобілізують свої ресурси і більш ефективно використовують технології для досягнення своїх цілей. Вони безпосередньо загрожують європейському способу життя і здатності європейців обирати власне майбутнє за допомогою демократичних процесів. Агресивні зовнішні гравці вважають, що ЄС політично неспроможний дати осмислену і стратегічно довготривалу відповідь на гібридну війну та збройну агресію проти України, що триває (White Paper, 2025, p. 2)

В Білій книзі констатується факт, що загрози європейській безпеці поширюються у такий спосіб, що створюють гостру загрозу європейському способу життя. Ще до вторгнення РФ в Україну в лютому 2022 р. в ЄС зростало усвідомлення того, наскільки небезпечним є безпекове середовище, в якому опинилася Європа. Це, своєю чергою, вплинуло на політичну систему ЄС і негативно позначилося на зростанні європейської економіки, оскільки люди та бізнес побоюються наслідків порушення міжнародного порядку через поведінку ворожих акторів (White Paper, 2025, p. 4).

В Білій книзі виділені три ключові аспекти істотного погіршення безпекового середовища, принаймні з часів завершення холодної війни (White Paper, 2025, p. 4):

По-перше, географія і навіть історія ЄС роблять його вразливим до певних типів викликів у контексті ширшого європейського сусідства. Близькість до Північної Африки і Близького Сходу робить Європу вразливою до наслідків воєн, міграції та кліматичних змін, які вразили ці регіони. На півночі Арктика все більше стає новою ареною геополітичної конкуренції. По той бік Атлантики Сполучені Штати, традиційно сильний союзник ЄС, явно демонструють, що вони свого часу взяли на себе надмірні зобов'язання в Європі і потребують відновлення балансу, зменшуючи свою історичну роль як головного гаранта безпеки як у світі, так світової демократичної спільноти.

По-друге, існує широкий спектр різних видів загроз безпеці, які стають все більш взаємопов'язаними і дедалі масштабнішими і поширенішими. До них відносяться випадки тероризму і насильницького екстремізму, гібридні атаки, дії міжнародних організованих злочинних угруповань і мереж кіберзлочинців. Зростає кількість доказів зв'язків між цими групами і ворожими державними суб'єктами, чому сприяють нові технології, які легко долають кордони.

По-третє, одним з визначальних чинників цієї нової ери є те, наскільки ці виклики безпеці є стратегічними за своєю природою і тому вимагають стратегічної відповіді. Наприклад, росія становить велику стратегічну загрозу на полі бою. Вона змусила ЄС і його партнерів зіткнутися з реальністю великої механізованої війни високої інтенсивності на Європейському континенті в масштабах, небачених з 1945 р. Вже зараз росія є найбільш озброєною європейською державою з величезним відривом, оскільки має фактично військову економіку, зосереджену на досягненні своїх воєнних цілей, що базується на промисловій мобілізації і технологічних інноваціях.

У Білій книзі представлені рішення для подолання критичних прогалин у можливостях та створення міцної бази оборонної промисловості. У цьому документі Комісією пропонуються шляхи для держав-членів щодо масових інвестицій в оборону, закупівлі оборонних систем та підвищення готовності європейської оборонної промисловості в довгостроковій перспективі. Комісія наголошує, що це є важливим для безпеки Європи. ЄС має інвестувати в безпеку та оборону континенту, продовжуючи підтримувати Україну в захисті від агресії росії. Для ефективного вирішення цих викликів у Білій книзі окреслено низку ключових напрямів дій (Commission, 2025):

- усунення прогалин у силах і засобах з акцентом на критично важливих силах і засобах, визначених державами-членами;
- підтримка європейської оборонної промисловості шляхом збільшення сукупного попиту і спільних закупівель;
- підтримка України шляхом збільшення військової допомоги та поглиблення інтеграції європейської та української оборонної промисловості;
- поглиблення загальноєвропейського оборонного ринку, в тому числі шляхом спрощення регулювання;
- прискорення трансформації оборони за допомогою проривних інновацій, таких як штучний інтелект і квантові технології;
- підвищення готовності Європи до найгірших сценаріїв шляхом поліпшення військової мобільності, накопичення запасів і зміцнення зовнішніх кордонів, особливо сухопутного кордону з росією і білоруссю;
- зміцнення партнерства з країнами-однодумцями по всьому світу.

Європейська Комісія зазначає, що існуючі програми та ініціативи ЄС вже продемонстрували свій потенціал (Questions, 2025):

- загальний обсяг інвестицій ЄС в оборонні дослідження і розробки становить 8 млрд євро (2021 – 2027 рр.), причому Комісія вже виділила 5,4 млрд євро з моменту заснування Європейського оборонного фонду;
- 513 млн євро було залучено для нарощування виробництва боєприпасів (ASAP), при цьому річні потужності ЄС з виробництва снарядів, за прогнозами, досягнуть 2 млн до кінця 2025 р.;
- 310 млн євро вже виділено на спільні закупівлі оборонних платформ і систем (EDIRPA).

ЄС посилює оборонну співпрацю шляхом підвищення ефективності, заохочення солідарності та розвитку транскордонного співробітництва. Наприклад, у кожному проекті Європейського оборонного фонду беруть участь в середньому 17 організацій з 8 держав-членів (Questions, 2025).

Політика ЄС у сфері оборони підтримує розвиток критично важливих сил і засобів, які держави-члени не змогли б профінансувати самостійно, сприяючи, у такий спосіб, суверенітету Європи і досягненню цілей держав-членів в рамках НАТО. Діяльність Комісії у сфері оборони створює стимул для держав-членів узгоджувати свої національні оборонні плани, наближаючись до розвитку спільних сил і засобів та сприяючи довгостроковому бюджетному плануванню.

Діяльність ЄС в оборонній сфері також додає вартості в забезпеченні послідовного підходу до гарантування того, що системи і платформи працюють для всіх держав-членів. Програми ЄС в оборонній промисловості сприяють оперативній сумісності і стандартизації. Вони можуть сприяти впровадженню стандартів НАТО, якщо вони існують, або ініціювати попередню стандартизацію з промисловістю ЄС, де немає існуючих стандартів.

Дії ЄС в оборонній сфері використовують переваги розміру внутрішнього оборонного ринку ЄС для забезпечення економічного зростання завдяки транскордонним діловим можливостям та економії за рахунок масштабу. Європейське оборонне агентство (ЄОА) допомагає державам-членам виявляти недоліки у спроможностях і визначати пріоритети на рівні ЄС. Воно надає державам-членам підтримку в ініціюванні нових проектів з розвитку сил і засобів, починаючи з гармонізації вимог. ЄОА також підтримує агрегацію попиту і може здійснювати спільні закупівлі від імені держав-членів (Questions, 2025).

Європейська Комісія спеціально наголошує, що ні в Білій книзі, ні в Плані переозброєння Європи / Готовність до 2030 не йдеться про створення армії ЄС (Questions, 2025). Це не є метою Європейської Комісії або Союзу загалом. Більше того, всі ініціативи, відображені в Оборонному пакеті, спрямовані на зміцнення національних збройних сил, покращення їхньої оперативної сумісності відповідно до стандартів НАТО. Держави-члени завжди будуть нести відповідальність за свої збройні сили. Оборона є і залишатиметься національною прерогативою.

В документі також йдеться про створення реального єдиного оборонного ринку, який можна описати як ринок, на якому транскордонні закупівлі в межах ЄС вважаються еквівалентними національним закупівлям. І це стосується як кінцевих споживачів, так і ланцюгів постачання. Створення реального Єдиного ринку оборонної продукції дозволило б оборонній промисловості ЄС отримати вигоду від більшого ринку, підвищити ефективність, а також покращити доступ до інновацій. Це, однак, вимагає від держав-членів більшої співпраці і відмови від виключно національних підходів, які лежать в основі фрагментації ринку. Оборонний пакет пропонує стратегію досягнення справжнього єдиного ринку для оборони, що охоплює як оборонні закупівлі, так і трансфер технологій всередині ЄС (Questions, 2025).

Як вже зазначалося, Біла книга, серед іншого, покликана допомогти Україні. Так, оборонний пакет надає Україні допомогу, окреслюючи конкретні шляхи, якими ЄС та його держави-члени можуть посилити підтримку нашої держави, щоб українці змогли досягти справедливого і тривалого миру. У Білій книзі викладено бачення збільшення прямої військової допомоги та залучення України до розвитку і закупівлі оборонного потенціалу (Questions, 2025).

Інтеграція української оборонної промисловості до Європейської оборонної технологічної та промислової бази також є частиною загальної мети. Цьому сприятиме надання українським оборонним компаніям права брати участь у закупівлях за програмою SAFE (новий спеціалізований інструмент для дій у сфері безпеки для Європи) поряд з компаніями держав-членів ЄС, а також ухвалення та імплементація Інструменту підтримки України в рамках Спеціальної програми для оборони (EDIP) та розширення мандату і штату Офісу оборонних інновацій ЄС (Commission, 2025).

Список використаних джерел

- Commission unveils the White Paper for European Defence and the ReArm Europe Plan/Readiness 2030. (2025) European Commission. Retrieved from: <https://surl.lu/cugxog>
- Questions and answers on the Defence Package: White Paper for European Defence – Readiness 2030. (2025) European Commission. Retrieved from: <https://surl.li/gpuffa>
- White Paper for European Defence – Readiness 2030. (2025) European Commission. Retrieved from: <https://surl.lu/chjgiu>